Ս. Պետերբուրգի ֆրանսիական «Journal de St-Petersb.» լրագիրը հաղորդում է, որ քիւրդերը Պարսկաստանում կատարելապես ջարդվեցան պարսից զորքերի ձեռքով։ Շեյխ-Ութադուլան համոզվեց, որ անզոր է պատերազմել Պարսկաստանի դեմ։

—

«Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ ապագրական ցենզուրան ոչնչացնելուց յետոյ, մամուլը ենթարկված կը լինի ոչ թէ մասնաւոր դատարանին, ինչպէս հաղորդում էին հեռագրով, այլ ընդհանուր դատարանների երկու կայարաններին, այն է դատաստանական պալատին և Սենատին։

—

Այսօր, հինգշաբթի, նոյեմբերի 27-ին, հայոց գերատանական մշակաց խումբը Ամարայեն թատրոնում կը ներկայացնէ երրորդ անգամ Վիլիամ Շեքսպիրի «Համլէտ» ողբերգութիւնը յօգուտ խմբի յուշարար պ. Կ. Մատինեանցի։ Պ. Մատինեանցը հայոց մշակաց խմբի ամենաաշխատասէր և խղճմտանքով գործողներից մինն է։

ԸՐՏԵՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑՔ ԵՒ ՔՈՒՐԴՔ

—

Գոհութեամբ կը լսենք որ, Ազգանուէր-Հայուհեաց ընկերութեան Քղիի համանուն քաղաքի մէջ կառուցած նորաշէն դպրոցն ընդունուելու համար, հարիւրէ աւելի Քըրդուհիներ ենթքիր մատուցեր են ընկերութեան պատուիրակ Մեծ. Վասիլեան էֆէնտիի, որ հրահանգ ենթդրեր է, և կարծեմք պատասխան պիտի տուի եկեր իրեն թէ Քղիի մէջ բացուած օրիորդական վարժարանէն մեր Քուրդ հայրենակիցք ալ օգուտ կրնան քաղել։

Եթէ այս լուրն ստուգուի, կարևորութիւնն անժխտելի է։ Մեր նպատակն այս անգամ իւսկիւտարի Ազգանուէր-Հայուհեաց բարեգործ ընկերութեան վրայ խօսիլ չէ։ ,,ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑ ԻԳԱԱՆ ՍԵՌԻ'' մակագրով յօդուածներուն շարունակութեանը մէջ, այս ընկերութեան և նորա վաստակոց ու փառաց ընկերուհւոյն՝ Օրթագիւղի Վըրոցասէր-Հայուհեաց ընկերութեան՝ վրայ երկարօրէն գրելու առիթ պիտի ունենանք, մանաւանդ երբ սկսեմք քննել այն տարեկան տեղեկագրերը, զոր յիշեալ ընկերութիւնք մեզ տուեր է։

Բայց Քղիի դէպքն ուշադրութեան արժանի է գաղափարաց ուրիշ կարգով մ'ևս Քրդաց հետ ներկայիս և ապագային մէջ մեր ունենալիք յարաբերութեանց մասին՝ այս տողերն սառագրողին գաղափարներն հանրածանօթ են արդէն։ Ուստի, մասնաւորապէս ուրախ եմք տեսնելով իրողութիւն մը, որ գործնական հաստատութիւն տալ կը թուի մեր գաղափարաց։ Մեք Քրդաց հետ բարեկամութիւն կը ջատագովեմք. և կարծեմք բարեկամութեան առաջին գործն է մեր Քուրդ հայրենակիցները մասնակից ընել այն լուսոյ մենդեան, զոր կը ջանքեմք մեր Հայաստանցի զաւակաց։ Կը փափաքիմք որ Քրդաց հետ հաշտարար և խաղաղասէր ընթացք մը բռնեմք և կարծեմք հաշտութեան կամ խաղաղութեան ոգին ամենէն յառաջ դպրոցական յարիէն կը սկսի։ Դաւ կը պնդեմք որ գաղտարարկից լինիմք Քրդաց հետ այն ամեն նիւթոց վրայ, որք երկրին հաւաքական շահուց կը վերաբերին. և կարծեմք գաղափարաց համաձայնութիւնը դպրոցներէն դուրս ոչ մի տեղ և ոչ մի եղանակաւ չը կրնար աւելի հզօրապէս հաստատուիլ։ Ուստի, երբ Քուրդեր և Քրդուհիներ փափաքին մեր ուսումնական յարկերուն ներքև մասաւոր մշակութիւն ստանալ, նոցա այս խնդրին ամենայն սիրով ընդունիլ՝ ամենակարևոր միջոց մ'է վերաբերութեամբ այն բարեկամութեան, որ Հայոց և Քրդաց միջև, իբրև հայրենակցաց միջև՝ պարտի կենալ, և արդէն կայ այլ և այլ գաւառաց մէջ։ Ամեն ողջամիտ ազգային, հեռաւոր, յոյժ գոհ պիտի լինի եթէ հաստատութիւն գտնէ մեր այն կարծիքը թէ Ազգանուէր Հայուհեաց Ընկերութիւնը դիտաւորութիւն ունի պէտք եղած արտօնութիւնը տալ իւր ներկայացուցչին, որպէս զի Քրդուհիք ևս ընդունուին ընկերութեան օրիորդական վարժարանն որ ի Քղի։

Նոքա որք ցարդ իրենց նիւթական և բարոյական օգնութիւնը չեն զլացած այս Ընկերութեան, լաւագոյն գործածութիւնմը չէին կրնար սպասել այն միջոցներուն, զոր Ազգանուէր-Հայուհիք իրենց ձեռաց մէջ ունին այժմ Քուրդ տղայոց մեր տղայոց հետ հաւասար կրթութիւնմը տալով, զանոնք վարժեցուցած կը լինիմք ապագային մէջ իրենց Հայ հայրենակիցներն իրօք իբրև եղբայր նկատելու. և երբ Արզնկայի և Քղիի կողմը Հայկական վարժարաններ յաճախող այս Քուրդ պատանիք ու Քուրդ օրիորդք մի օր Հայր կամ մայր լինին, նոցա բարի օրինակը հզօր տպաւորութիւն կընէ ո՛չ միայն իրենց ընտանեաց անդամոցը վրայ, այլ և դրացեաց վրայ։ Այսպէս, ժամանակ է գործնական կերպիւ իրացնելու ,,Ամանիէ'' ի այն խօսքը թէ ակեդեցիէն և մզկիթէն դուրս չիք խարութիւն տէրութեան Քրիստոնեայ և Իսլամ ժողովրդոց միջև։ Լեթ մեր Նպատակը, բոլոր այս ազգային Ընկերութիւնները քաջալերելով, ծառայութիւն մը մատուցանել է Հայաստանի, քիչ պարագայներ կան յորս աւելի օգտակար ծառայութիւն մը կարենանք մատուցանել մեր Հայրենեաց։

Առանց աւելի ևս ծանրանալու այս կէտին վրայ, կը մաղթեմք որ մեզ տրուած լուսն իւր ամեն պարագայիւք ստոյգ ելնէր, և այս իրողութիւնը քաջալերութիւն մը լինէր նմանօրինակ օգտակար ձեռնարկութեանց, որք այնքան մեծ կարևորութիւն ունին մեր Հայրենի երկրին ապագայ հանդարտութեան ու բարգաւաճման տեսակէտով։

(Մասիս)

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Լրագիրներուն մէջ կարդում ենք հետևեալ թղթակցութիւնը Բերլինից, նոյեմբերի 19-ից։ Այսպէս անուանված ,,Հրէական հարցը'' մի քանի ժամանակից այնպէս զբաղեցրել է Բերլինի զանազան շրջանակներին, որ գրեթէ նրանցից ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձնում քաղաքական նշանաւոր հարցերի վրայ։ Մոխրի տակ ծածկված այդ կայծը վերջերս յայտնվեցաւ, երբ քաղաքային վարչութեան նախագահ Նշանակվեցաւ Հրէայ Շտրասման և երբ կոնս պատահեցաւ գերմանացի ուսուցչի և Հրէայ գիմնազիայի մէջ։

Հակասեմիտական շարժումը արդէն մօտ երկու տարի է, ինչ գոյութիւն ունի և սկսված է պալատական քարոզիչ Շտէկերից և զարգացել է պրոֆէսսոր Տրեյչկեի ջանքերով։ Շտէկերը եղբայացրեց, որ Հրէաները սպառնում են քրիստոնէութեանը, Տրեյչկեի կարծիքով Հրէական ազդեցութիւնը վտանգաւոր է գերմանականութեան համար։ Այս պրոֆեսորի աշխատութեամբ ստեղծուեցաւ Հրէաների տարածվեցաւ մինչև անգամ հասարակութեան կրթված դասակարգերի մէջ, որոնցից շատերը արձագանք են տալիս ամեն բանին, ինչ որ յայտնում է ուսումնական աշխարհի հեղինակութիւններից մէկը։ Տրեյչկեի գլխաւոր մեղադրութիւնն է, որ հակահրէական շարժումը այդպիսի ընդհանուր բնաւորութիւն ստացաւ։ Ուրիշ երկիրների մէջ հակակրութիւնը դէպի Հրէաները, մինչև անգամ ատելութիւնը հազուագիւտ երևոյթ չէ, բայց դա ուղղված է լինում որ և է անհատի դէմ, որ այդ ատելութեան պատճառ է դարձել։ Իսկ քաղաքական իրաւունքների սահմանափակելը գաւառութեան պատճառով Արևմտեան Եւրոպայի մէջ հրեշաւոր գործ է համարվում։ Գերմանիայի մէջ, պրոֆեսոր Տրեյչկեի առաջնորդութեամբ սկսեցին այդ գործը դեկավարել գերմանական ճշդութեամբ և ահագին չափերով։ Տրեյչկէ իր հետախուզութիւններով այն հետևանքի հասաւ, որ նա Հրէաներին գերմանիայի տարաբաղդութիւնը անուանեց և սկսեց քարոզել որ 44 միլիոնաւոր գերմանական ժողովուրդը զոհ է դարձած կէս միլիոն Հրէաների, որոնք կոզոպտում են և նրանց արիւնն են ծծում։

Հշմարիտ է, Հրէաներից մի քանիսի աշխատութիւնը և դատարկախօսութիւնը նպաստեցին հակահրէական շարժման, բայց այնու ամենայնիւ Հրէաները առիթ չեն տուել, որ գործը այդքան մեծ չափեր ընտանար։ Այդ է պատճառը, որ ոչ ոք չը գիտէ, թէ ինչ բանի է ձգտում այդ շարժումը։ Հրէաների գերմանիա գաղթելու սահմանափակելը և նրանց բարձր պաշտօններից զրկելը երբէք չէ կարող թուլացնել հրէական կապիտալի ոյժը, որ այդչափ զօրաւոր են ցոյց տալիս. ուրեմն եթէ այդ գործի առաջնորդողները կամենում են հասնել իրանց նպատակին, նրանք պէտք է խլեն հրէաներից նրանց գումարները և բոլորովին արտաքսեն գերմանիայից կամ ջարդեն նրանց։

Այսպիսի բարբարոս կարծիքը, ի հարկէ, անգործադրելի է։ Գերմանացի ուսուցչի և հրէայ գիմնազիաստի մէջ պատահած անցքը չափազանց հետաքրքիր է։ Երբ հրէայ գիմնազիաստը բողոքեց ուսուցչի տգէտ կարծիքների դէմ, այս վերջինը ասաց. ,,դուք հրէայ էք և ուրիշ ոչինչ'' այսինքն հրէաները պէտք է չը պահանջեն, որ նրանց հետ այնպէս վարվեն, ինչպէս ուրիշ մարդկերանց հետ։ Հրէաները սոսր մարդիկ են և պէտք է փառք տան Աստուծուն, որ նրանց թոյլ է տուած ապրել Գերմանիայի մէջ։"

Գերմանական գիմնազիայի մի այլ ուսուցիչ, որ պատասխանատուութեան էր հրաւիրված հրէայ աշակերտի հետ վատ վարվելու պատճառով, յայտնեց, որ նա իբրև քրիստոնեայ իրան պարտաւոր է համարում կարելութեան չափ հալածել հրէայ աշակերտներին։ Այսպէս են նկարագրում հակահրէական շարժումը, որը, ինչպէս յայտնի է, նորերումս դատապարտվեցաւ Բերլինի բնակիչների ահագին մեծամասնութեան կողմից։ Դժուար է մեկնել կառավարական շրջանների հայեացքները այդ գործի վրայ։ Գերմանական այժմեան մինիստրներից երկուսը հրէաներ են։ Այս հանգամանքը ուրիշ նշանակութիւն չունի, որովհետև մինիստրութիւնը համբերող զբաղեցուցաւ Շտէկերի պալատական քարոզներին, որոնք ազդարարութիւնն մի դասակարգը զրգռում էին միւսի դէմ։ Դերքին գործերի մինիստրը մի հրէայի հարցին, թէ կառավարութիւնը ինչպէս է մտադիր վարվել այդ գործի վերաբերութեամբ, պատասխանեց սառնութեամբ, որ հարկաւոր չէ համարում այդ ցոյցերի դէմ որ և է միջոցներ գործադրել, որովհետև մինչև այժմ նրանք յանցաւոր չեն եղել։ Իրաւաբանական տեսակէտից ի հարկէ այդ կարծիքը ճշմարիտ է, բայց կառավարութեան այդպիսի ներողամիտ քաղաքականութիւնը համոզեց հրէաների հալածողներին, որ կառավարութիւնը նրանց պաշտպանում է։ Մինչև անգամ գերմանական կայսրը այսպիսի կարծիք էր յայտնել և ցոյց էր տուել իր անբաւականութիւնը կառավարութեանը հակահրէական շարժումը պաշտպանելու համար։ Բայց այս հանգամանքը չարգելեց Շտէկերին շարունակել իր քարոզները։ Միայն թագաժառանգը բացարձակ յայտնեց իր կարծիքը հրէաներին հալածելու մասին, որ նա ամօթալի փաստ անուանեց և ամեն անգամ, երբ յարմար դէպք է պատահում, նա նոյն կարծիքն է յայտնում։ Նշանաւոր է այն իրողութիւնը, որ հասարակութեան գիւղացիական սորին դասակարգը չէ համակրում հակահրէական շարժմանը։ Շտէկերին համակրողները հասարակութեան սորին դասակարգի մէջ չափազանց քիչ են։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳՐԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. Պետերբուրգ, 25 Նոյեմբերի։ „Правит. Вѣстн." լրագիրը հաղորդում է բարձրագոյն հետևեալ հրամանը պետական պոլիցիայի բաժինը և կատարող պոլիցիան միացնել, մի հիմնարկութիւն կազմել Պետական պոլիցիա անուանով։ Ոչնչացնել ժանդարմների շնչի և ներքին գործերի մինիստրութեան իրաւաբանական բաժինը։ Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ դատաստանական բաժին կազմել։

Վաշինգտոն, 25 Նոյեմբերի։ Երեկ բացվեցաւ կոնգրէսը։ Նախագահական ճառը ցոյց է տալիս երկրի արտաքին լաւ յարաբերութիւնները, ֆինանսների աջող դրութիւնը և առաջարկում է գրանտին նրա մատուցած զինուորական մեծ ծառայութիւնների համար գիներալ-կապիտան նշանակել։

Լոնդոն, 25 Նոյեմբերի։ Դիւֆերինդ այսօր ուղևորվեցաւ Ս. Պետերբուրգ։

Փարիզ, 24 Նոյեմբերի։ Թիերի ամուսինը վախճանվեցաւ։

Ս. Պետերբուրգ, 25 Նոյեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 225 ր., երկրորդ 216 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 75 կ., երկրորդ 91 ր., երրորդ 90 ր. 87 կ.։ Ռուսաց 1 ռուբլի Լոնդոնի վրա արժէ 24,69 պենս, Ամստերդամի վրա 124.87 պենս, առուսաց 100 ռուբլ Համբուրգի վրա 210 մարկ, Վարշավի վրա 260 ֆրանկ ֆր. 12 սանտիմ։ Բօրսայի արամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ